

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniki in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

ETO-YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 23. AVGUSTA (AUG. 23), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 164

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

KANADSKA KONFERENCA GREH KONCU

Vse vojaške in glavne
politične nujnosti
so rešene

KVEBEŠKA DEKLARACIJA

Quebec, Kanada, 22. avg.—
Vojni tajnik Stimson in kitajski
unanji minister T. V. Sung sta
danes prispela na zavezniško
konferenco v Quebec. To je prvi
črta, da je tudi Kitajska zastopa-
na na Roosevelt-Churchillovi
konferenci.

Quebec, Kanada, 21. avg.—
Kanadska (kvebeška) konferen-
ca bo zaključena v torek, dne
23. avgusta, kakor so včeraj pol-
nočno poročali. V sredo gre
predsednik Roosevelt v Ottawa,
kjer federalne vlade v Kana-
di, kjer nagovori kanadski par-
lament. Njegov govor bo raz-
pravljal po radiu.

Včeraj je prišel sem državni
tajnik Cordell Hull in takoj se
je sestel z angleškim zunanjim
ministrom Edenom, s katerim
je imel dolg razgovor, nakar sta
sešla z ameriškim in angle-
skim političnim štabom.

Uradniki vojaških in mornar-
skih štabov, katerih je toliko,
olikor se na nobeni prejšnji
Roosevelt-Churchillovi konfe-
renci, so že rešili vse strateške
zadeve glede operacij na
evropskih, azijskih in pacifičnih
bojiščih. Poučeni krogi pripo-
vedujejo, da so se konferenčni
deležniki glede ogromne po-
vorske ofenzive na Pacifiku,
kateri ima pomesti z japonsko
opojno mornarico. Zavezniška o-
pustacija Sredozemlja in poraz
nemških podmornic je dala An-
glijam prilagoditi, da lahko pošlje
na Pacifik — deloma je to že
storila — večji del svojega boj-
ne brodogradnje, zlasti manjših
ladij. To pomeni, da je prva
velika skupna ofenziva proti Ja-
ponci na vidiku.

Glavne politične zadeve, ko-
toro je znano, se tičejo prizna-
nje francoskega odbora v Alžir-
u pod vodstvom De Gaulleja in
vira v sporazumu z Rusijo.
Rorda bo tudi določen kakšen
status o Španiji. Španski dikta-
tor Franco skuša jezdit v tem
momentu dva konja: priljubljen
je Angliji in Ameriki, obenem
pa vedno podpira Hitlerja in
prodi fašistično propagando v
španski Ameriki.

Vsi glavni sestanki se vrše v
Chateau Frontenacu.

Naznanjeno je, da bosta Roo-
sevelt in Churchill ob zaključku
konference izdala "Kvebeško
deklaracijo", v kateri bosta na
povabilu orisala glavne politične
sklepe sestanka. O teh sklepih
in bistvenih mirovnih ciljih
državnih narodov bo najbrž
govoril predsednik Roosevelt v
kanadski federalni zbornici pri-
hodnjega sredo.

Ameriške izgube na Siciliji: 7400

Skupne zavezniške
izgube: 21,623

Zavezniški stan v Afriki. 22.
avg.—V 38 dneh bojevanja za
Sicilijo so Američani izgubili
400 mrtvih, ranjenih in iz-
puščenih (ujetih). Največ izgub
imajo Angleži, namreč 11,833
mrtvih, ranjenih in ujetih, Ka-
nadci pa 2388 mrtvih. Vse za-
vezniške izgube v Siciliji od 10.
julija dneva invazije pa do pad-
ca Messine, znašajo skupaj 21-
623 mrtvih. To je uradno poročilo.

Domače vesti

Obiski in pozdravi
Chicago. — Minnie Vavrek,
Waukegan, Ill., in Frances Zim-
merman, St. Louis, Mo., sta 19.
t. m. obiskali gl. urad SNPJ in
uredništvo Prosvete.

Slovenski letalec utonil
Meadowlands, Pa. — Andy
Marsh, štabni saržent v vojaški
letalski službi, star 27 let, je 25.
julija izgubil življenje z enajsti-
mi drugimi letalci, ko je njego-
vo letalo padlo v morje pri
Kubi. Pet članov te družine je
pri SNPJ.

Nov grob v Waukeganu
Waukegan, Ill. — Pred dnevi
je umrla Jospina Keller, roje-
na Drobnič, stara 37 let. Tukaj
zapušča moža, hčerko, starše in
tri brate.

Milwaukee vesti
Milwaukee. — Zadnje dni so
bili poročeni sledeči pari: Tho-
mas Wodenjak in Bertha Jova-
novič, Gordon Goffey in Jose-
phine Suša, Harvey Cdenburg
in Helen Sorčić, Jos. Platinik in
Margaret Witherstone, Frank
Rizak in Ana Malovašič, Fred
A. Kresse in Rosalie A. Cerar,
W. J. Pickering in Vanda Poto-
čar, Fr. J. Strnad in Florence
Lipoglavšek, John Katalinič in
Mary Udovič ter Rudolf F. Se-
banc in Geraldine Kubeny.

Novi grobovi v Jolietu
Joliet. — Zadnje dni je tukaj
umrl Henry Setina, star 32 let
in rojen v Ameriki. Zapušča
ženo in otroka. — Dalje je u-
mrla Mary Mušič, vdova, stara
75 let in rojena v Črnomlju, Be-
la Krajina. Njeno deklško ime
je bilo Senica in v Ameriki se
je nahajala čez 50 let. Zapušča
tri sinove in tri hčere.

Iz Minnesote
Chisholm, Minn. — Pred dne-
vi je strela udarila v senik slo-
venskega farmarja Antona Po-
gorelca na Balkanu. Zgorelo je
sto ton sena in škoda znaša o-
krog \$3000.

Iz Clevelanda
Cleveland. — Saržent John
Vrhovnik se je s pismom javil
svojim staršem, da je vojni u-
jetnik v Italiji. Ujet je bil 14.
februarja t. l. v Afriki in prosi
cigaret in kakšnega prigrizka,
ker je lačen. — Dne 18. t. m. je
v bolnišnici umrl George Lang,
star 57 let in doma iz Bukinje na
Štajerskem. Bil je vdovec in
tukaj ne zapušča sorodnikov.

Nemci grade utrdb v Jugoslaviji

Rim se skuša
odtrgati od Berlina

Istanbul, Turčija, 21. avg.—
Vesti iz zanesljivih virov se gla-
se, da Nemci vročno grade ut-
rdb in trdnjave na severni
strani reke Save, ki se steka v
Donavo pri Belgradu. Gradnja
nadzirajo vojaški inženirji.

Mnenje prevladuje, da so se
Nemci odločili za konstrukcijo
druge obrambne črte skozi bal-
kanske države, ker vidijo mož-
nost umika svoje oborožene si-
le iz Italije, če bo kapitulirala
pred zavezniki in jim dala svo-
je baze na razpolago za opera-
cije proti nacistični armadi. Nem-
ci vidijo tudi možnost zavezni-
ške invazije Balkana.

Reki Sava in Donava ter Kar-
patsko gorovje tvorijo naravno
obrambno črto severnega Bal-
kana.

Bern, Švica, 21. avg.—Zna-
menja se množe, da bo Bado-
glijeva vlada povečala napore,
da odtrga Italijo od Nemčije.
Ta se očitujejo v pisanju vodil-
nih italijanskih listov, ki objav-
ljajo uvodnike z apeli na vlado,
naj pretrga zvezo z Nemčijo in
sklene mir z zavezniki.
Turinski list La Stampa je
celo posvaril Badoglijev režim,
da bo moral prevzeti vso odgo-
vornost za posledice, ki pridejo,
če bo še nadalje čepel na plotu.

Sovjeti zahtevajo drugo fronto

Politična revija vidi
potrebo skupne
konference

Moskva, 20. avg.—Tukajšnja
upliva sovjetska politična re-
vija "Vojna in delavski razred"
je danes objavila značilen čla-
nek, v katerem naglašajo, da an-
gleško-sovjetsko-ameriška kon-
ferenca je absolutno potrebna iz
razloga, da se skrajša vojna. To
se pa more storiti le na ta na-
čin, da se takoj odpre druga
fronta, kar bi pomenilo skoraj-
šnji poraz Hitlerja.

Omenjena revija tudi poudar-
ja, da kvebeška konferenca je
sicer konsolidirala ameriško-
angleške vojne napore, ni pa na
njej prišlo do izraza stališča an-
gleško-sovjetsko-ameriške koa-
lice kot celote. Članek vsebuje
poziv, ki pravi, da sedaj je pri-
šel čas, da se besede umaknejo
akciji.

Članek se zaključuje s ponov-
nim poudarkom, da se takoj
skliče konferenca vseh treh ve-
lesil, na kateri naj se v prvi vrsti
določi načrt za strateški napad
Nemčije z vzhoda in zapada
hkrati. Kajti edino na ta način
se lahko v najkrajšem času po-
razi skupni sovražnik.

Nacijska vlada odhaja iz Berlina

Berlin bo razglašen
za "odprto mesto"

London, 21. avg.—Radio Al-
žir poroča na podlagi vesti iz
Švice, da so že vsi glavni uradi
Hitlerjeve vlade zapustili Ber-
lin. Kam se vlada seli, ni znano.
Vsi vladni arhivi z urad-
nimi listinami so že premešeni
na Dunaj od 1. avgusta. Iz tega
se sklepa, da bo večina oddel-
kov nacijske vlade zdaj na Du-
naju.

Druge vesti iz Švice namigu-
jejo, da bodo Nemci poskušali
razglasiti Berlin za "odprto me-
sto", kadar odvodejo vse urade
drugam. Viri, ki to sporočajo,
ne verjamejo, da bodo nacisti
mogli koga potegniti s to po-
tezo.

Dalje poročajo, da nemško
poveljstvo jemlje svoje čete z
"atlantskega zidu", to je z za-
padnega evropskega obrežja v
Holandijo, Belgijo in Francijo ter
jih pošilja v severno Italijo.
Nacijski načrti za obrambo se-
verne Italije niso znani, znano
pa je, da ima Hitler v južni Ita-
liji še okrog 100,000 moč, ki zdaj
odhajajo na sever.

(Pred dobrim tednom so a-
meriški bombniki prvič napadli
Dunajsko Novo mesto, ki se na-
haja le 27 milj od Dunaja. To
dokazuje, da bo zaveznikom la-
hko doseči Dunaj po zraku, če se
bo tam nahajala Hitlerjeva vla-
da.)

Jugoslovanski gerilci napadli Belgrad?

New York, 21. avg.—Zave-
zniški radio Alžir v severni Afri-
ki poroča, da je jugoslovanska
gerilska armada izvršila nena-
den napad na Belgrad. Poroče-
valec se opira na radijsko po-
ročilo iz Moskve, ki se glasi, da
gerilske čete operirajo v okolici
Belgrada. Pred dnevi so geril-
ci okupirali Devljano ob reki
Drini zapadno od Belgrada.

Eksplozija v municijski tovarni; 3 ubiti

Kearney, N. J., 21. avg.—
Eksplozija in požar, ki je sledil,
sta v četrtek razdejala tri ve-
like tovarne Conjelem Naira,
Inc., za izdelovanje municije in
trije delavci so bili ubiti, 15 pa
ranjenih. Vzrok razstrelbe še
ni dognan.

PRIHODNJA KON- FERENCA Z RUSI SE VRŠI V LONDONU

Udeležila se bosta tudi
Majsky in Večeslav
Molotov

PROBLEM BALKANA IN PODONAVJA

London, 20. avg.—V tukaj-
šnjih diplomatskih krogih pre-
vladuje mnenje, da bo kvebe-
ški konferenci sledil sestanek z
ruskimi zastopniki v Londonu.
Pričakuje se, da v kratkem pri-
spe sem Ivan Majsky, podkomis-
ar zunanjih zadev v sovjetski
vladi, ki bo pripravil vse po-
trebno za konferenco med ame-
riškimi in angleškimi ter ruski-
mi diplomati in državniki. Vse-
kakor bo navzoč na tem važ-
nem sestanku tudi Večeslav M.
Molotov, sovjetski zunanji mi-
nister.

Da je taka konferenca zaže-
ljiva, je gotova stvar. V prvi
vrsti bodo ruski predstavniki
dobili direktne informacije o
zaključkih konference, ki se je
vršila v Quebecu, Kanada. Sli-
šali bi ustnem poročilo o stra-
teških načrtih za invazijo evrop-
ske celine. Dalje bodo skušali
rešiti več drugih važnih vpra-
šanj, med temi tudi rusko-poljski
spor. Ako pride Molotov v Lon-
don, tedaj odpade možnost, da
bi šel Anthony Eden, angleški
zunanji minister, v Moskvo.

Znano je, da je Molotov na
svojem poslednjem obisku Lon-
dona igral važno vlogo v skle-
nitvi vojaške in politične zveze
med Anglijo in Rusijo, ki velja
za dobo 20 let. Dalje je tudi
znano, da je Edvard Beneš, če-
hoslovski predsednik, odložil
potovanje v Moskvo, da sklene
enako pogodbo med sovjeti in
čehoslovsko republiko. Sedaj
se doznava, da je to storil vsled
nameravanega obiska sovjetskih
državnikov na predvidevani
konferenci v Londonu.

Dalje pride v ospredje na tej
konferenci vprašanje podonav-
skih in balkanskih držav. Ali
naj igra Rusija v Podonavju in
Balkanu samostojno vlogo, ali naj
se rešijo zadevna vprašanja
skupno z ostalimi zavezniki?
Možnost postoji, da se bodo za-
vezniki skušali zediniti glede
tega težkega problema tako, da
ne pride do nepotrebnega spora.

Sovjeti upravičeno še vedno
pritisnjajo, da se odpre druga
fronta, kar bi znatno pomagalo
ruskim bojnikom na vzhodni
fronti. Postoje tudi ugibanja,
da sovjeti čutijo, da skuša An-
glija ustvariti "cordon sanitaire"
proti Rusiji s tem, da ustvari
grupo podonavskih in balkan-
skih federacij. Tudi ta problem
se bo skušal rešiti na tej kon-
ferenci.

Italijani pozvani na sabotažo

"Uničite proge,
mostove, telefon!"

London, 21. avg.—Zavezniški
radio Alžir je včeraj pozival
Italijane v južnem delu Italije,
naj sabotirajo Nemce, če se jih
hočejo kmalu iznebiti.

"Uničite železniške proge,
mostove, telefonske in telegraf-
ske žice po vsej Kalabriji!" je
klical radio — "in Nemci si ne
bodo mogli pomagati."
Zavezniški poziv na poveča-
no sabotažo ima uspešne odme-
ve v Franciji in Danski, kjer
imajo Nemci vedno več oprav-
ka s saboterji in gerilci.

Italija pod strahovitimi udarci; zavezniške bombe odrezale Neapel

Delavci protestirajo
proti Peglerju

Pomoriščaki
zahtevajo ustavitev
njegove kolone

New York, 20. avg.—Čez ti-
soč članov unije pomoriščakov
CIO se je danes zbralo v poho-
du pred uradom lista New York
World-Telegram v protest pro-
ti pisanju notoričnega sovra-
znika, delavcev Westbrook Peg-
lerja.

Protestniki so korakali okrog
poslopja omenjenega lista, no-
seč protestne napise: "Mi se bo-
rimo za zmago v tej vojni, za
kaj vraga se pa bori Pegler?"
Protestniki niso skušali ovirati
dostavljanja omenjenega lista,
temveč so le zahtevali, da ta
list ustavi Peglerjevo kolono, v
kateri neprestano napada uni-
jske delavce, čisto pa si privo-
čijo unijo pomoriščakov.

Demonstranti so poslali glav-
nemu uredniku World-Telegra-
ma Woodu posebno deputacijo
s pismom, v katerem zahtevajo,
da preneha s priobčanjem Peg-
lerjevih napadov na unijske de-
lavce, katere jih je obdolžil, da
so komunisti.

V svoj zagovor je Pegler iz-
javil, da vse, kar je zapisal, "je
resnica". "To je komunistična
pikturalna organizacija, ki je
tudi prikrita pred Belo hišo pre-
dno je Hitler napadel Rusijo."

Nove demonstracije za mir v Italiji

Na severu dežele
primanjkuje živeža

Bern, Švica, 21. avg.—Čez
mejo prihajajo vesti o novih de-
monstracijah in nemirih za mir
v Italiji. Največ homatij in ne-
mrov je v severni Italiji.

Cilj tam prihajajo poročila, da
je začelo primanjkovati vsakda-
nje hrane in pojavljajo se ži-
vežni izgedi. Milanski list Cor-
riere della Sera poroča, da se
tisočglave množice žensk in o-
trok, ki so pobegnile iz Milana
in Turina, klatijo po Piedmontu
in Lombardiji in beračijo za
jed. Lokalne oblasti jim ne mo-
rejo ustreči in odganjajo "be-
rače" na prosto.

Živežna kriza v severni Ita-
liji je zelo velika, kajti živeža
zmanjkuje povsod in izgledov
ni, da bi od kod prišel.

Druga vest se glasi, da prih-
ja nemško vojsništvo dnevno
skozi prelaz Brenner v Italijo.
Nemci se ustavljajo ob reki A-
dizi, kjer grade utrdb.

Poročila iz Rima se glase, da
Badoglijeva vlada pričakuje, da
bodo njeni novi pogoji za pri-
znanje Rima za odprto mesto
vsaj deloma sprejeti. Rimski
tisk polaga veliko upanje na
govorice, da je Rusija v sporu
z zapadnimi zavezniki. "To je
naša zadnja karta," se tolažijo
italijanski fašisti.

Litvinov in Majski odstavljena kot poslanika

London, 22. avg.—Radio Mo-
skva je včeraj poročala, da Ma-
jski Litvinov ni več sovjetski po-
slanik v Washingtonu. Prav ta-
ko je Ivan Majski izgubil službo
poslanika v Londonu. Litvino-
vovo mesto je dobil Andrej Gro-
mijko. Vzrok ni naveden. V
Londonu domnevajo, da sta bila
Litvinov in Majski odstavljena,
ker se nista dovolj potegnili za
"drugo fronto."

Japonci spet tepeni
na Novi Guineji

Izgubili so hribe
okrog Salamaue

Quebec, 21. avg.—Roosevelt in
Churchill sta danes skupno po-
ročala, da so ameriške in kanad-
ske čete okupirale otok Kisko
v Aleutih. Otok je bil prazen.
Kdaj je japonska posadka iz-
praznila Kisko, ni znano, dom-
neva pa se, da so Japonci odšli
v gosti megli okrog 1. avgusta.
Otok je bil okupiran 15. avgusta.

Zavezniški stan na Pacifiku.
21. avg.—Ameriške in avstral-
ske džunglske čete so pognale
Japonce s hribov Orodubi in
Tambu, ki se nahajajo šest in
štiri milje od glavnega japonske
letalske baze Salamaue na se-
vernovzhodnem obrežju Nove
Guineje. Na teh hribovih so Ja-
ponci pustili 350 mrtvih in vso
svojo artiljerijo, ko so pobegni-
li v Salamauo; izgubili so tudi
19 bojnih letal.

Koliko časa bodo še trajali
boji za Salamauo, je težko re-
či, ampak japonska posadka, ki
je zdaj stisnjena na ozkem o-
zemlju okrog Salamaue, je pri
napadih na Wewak pred dnevi
izgubila letalsko zaščito in ope-
racije za uničenje te posadke ne
bodo tako težke neglede, kako
je velika.

Hitler dobil maroško zlato

Francija oplenjena
surovin do kosti

Zavezniški stan v Afriki. 21.
avg.—Francoski odbor je te
dni objavil senzacionalno vest,
da je nacijska Nemčija dobila
francosko zlato iz državne ban-
ke v francoskem Maroku v
vrednosti \$710,000 v zadnjem
februarju, ko je že bil Maroko
pod okupacijo zavezniških čet.
Dva direktorja banke, topila
pristaša višijske vlade, sta na
zvit način poslala zlato skozi
Portugalsko in Španijo v Fran-
cijo. Zdaj sta bila aretirana.

Francoski list "Combat", ki
izhaja v severni Afriki, poroča,
da so Nemci v zadnjem febru-
arju in marcu oskubili Francijo
za 337,500 ton surovin. Poroči-
lo je sestavljeno na podlagi
francoskih dokumentov, ki so
ostali v Tuniziji in katere je
Odbor za osvoboditev Francije
dobil v svoje roke po zavezniški
okupaciji Tuniza in Bizerte. Iz
teh dokumentov je razvidno, da
so nemški okupatorji odpeljali
iz Francije 40,000 ton bakra, 93-
000 ton aluminija in bauxita,
60,000 ton fosfatov, 80,000 ton
lesa, 14,000 ton volne, 29,000 ton
vina in mnogo drugega blaga.

Ruski padalci zašli pomotoma v Turčijo

Istanbul, 21. avg.—Šest ru-
skih padalcev (parašutistov) je
zadnje dni pomotoma pristalo
na turških tleh v okolici Lule
Burgasa južnovzhodno od Odri-
na na Bolgarskem. Lule Bur-
gas je blizu bolgarske meje. Tu-
kaj se domneva, da so bili Rusi
vsekakor namenjeni v grško
Tracijo. To potrjuje vesti, ki
se širijo že dolgo časa, da ruska
letala spuščajo zaupnike v Bol-
garijo, kjer potem prihajajo v
stike z bolgarskimi, jugoslov-
anskimi in grškimi gerilci. Rusi,
ki so pomotoma prišli v Turčijo,
so bili internirani.

Američani okupirali se-
dem italijanskih
otokov

NEMCI SE UMIKAJO PRI HARKOVU

London, 22. avg.—Nemški taj-
ni radio "Osvoboditev" poroča,
da so zavezniške čete danes in-
vadirale Italijo z dveh strani in
grški otok Kreta. Londonski
uradni krogi molče o tem.

Zavezniški stan v Afriki. 22.
avg.—Čeli oblaki zavezniških
bombnikov so danes nadaljevali
z mehčanjem italijanskega "škor-
nja" gor do Neapla. Neapel,
največje mesto v južni Italiji, je
zdaj tako rekoč odrezano od
ostale celine, kajti vse železnice
in ceste so pod točo bomb. V
spopadih s sovražnimi letali je
bilo danes 51 nemških letal se-
streljenih na tla.

Zavezniški stan v Afriki. 21.
avg.—Ameriški pomoriščaki so
včeraj okupirali sedem italijan-
skih otokov severno od Sicilije.
Med temi so zloglasni Liparski
otoki, na katerih je Mussolini
konfiniral svoje politične na-
sprotnike, in pa otok Stromboli.
Ti otoki so pokazali belo zasta-
vo čim so se jim približale ame-
riške bojne ladje in posadke so
se podale brez boja.

Ves včerajšnji dan so ameri-
ške in angleške bojne ladje
bombardirale obrežna mesta Ita-
lije od južne in zapadne strani.
V istem času so zavezniški
bombniki spali smrt in razde-
janje iz zraka na italijanske po-
stojanke. Najbolj je bilo pri-
zadeto železniško križišče Fog-
gai, ki je bilo kmalu zavito v
dim in plamen.

Nemška bojna letala so posku-
šala ovirati ameriške letede trd-
njave in angleške Wellingtone,
ali slabo so se postavila: izmed
50 nemških letal je bilo 34 vrže-
nih na tla.

Moskva, 21. avg.—Sovjetsko
poročilo se glasi, da je ruska ar-
mada v veliki tankovni bitki na
harkovski fronti zdobila nem-
ške rezerve in prisilila Neme-
ce na umik. Rusi so osvojili okrog
20 vasi severozapadno od Har-
kova. Med okupiranimi kraji
je tudi Lebedin, važna nemška
baza. V tej bitki so Nemci iz-
gubili 40 tankov in tisoč mož
ubitih.

Sovjetske čete zdaj prodirajo
proti Sumiji, ki se nahaja 27
milj severno od Lebedina in
skozi katerega drži železnica,
katera spaja Brijanski s Kremen-
augom. Lebedin je 85 milj se-
vernopadno od Harkova in
67 milj severno od Poltava. Vse-
ga skupaj so Rusi napredovali
včeraj šest do sedem milj na
fronti okoli Harkova.

Na centralni fronti v okolju
Brijanske sovjetske čete napre-
dujejo neprestano, dasi počasi.
Tamkaj se vrši bojevanje v
glavnem v gostih gozdovih ka-
mor je nemogoče priti s tanki in
skoro vsi spopadi so na bajonet.
V teh bojih so Rusi zasedli več
novih postojank in pobili okrog
3500 Nemcev.

(Sovjetska poročila še vedno
molče o novi ofenzivi v sektor-
ju Izjuma, katera po nemških
poročilih traja že štiri dni.)

Tajni radio v Italiji kliče na mirovni štrajk

London, 21. avg.—Tajna ra-
diopostaja "Liberta" je zadnje
dni pozivala vse protifašistične
stranke v Italiji, naj uprize-
ro generalni štrajk po vsej deželi
za mir. Govornik je zahteval
takojšen mir, odstop Badoglije-
ve vlade, odpoved kralja Vik-
torja Emanuela, amnestijo za
vse politične jetnike in svobodo
delavcev za organiziranje v uni-
fah.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (vključno s poštnimi stroški) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celotno leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (trike, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošljatelju le v slučaju, če je priložil poštne.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (August 21, 1943), poleg vašega imena na naslovu, pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Velika zmaga na morju

Roosevelt in Churchill sta pred nekaj dnevi uradno naznanila, da so Američani in Angleži potopili devetdeset nemških podmornic v devetdesetih dneh. Vsak dan ena! To je rekord, ki nima para v tej niti zadnji vojni.

V Berlinu so deloma priznali, da imajo smolo s svojimi podmornicami zadnje čase, toda tolažijo se, da je to le začasno. Vsi njihovi porazi so le začasni! Koliko časa bo nemški Mihiel to verjel?

Hitler je imel veliko zaupanje v svoje podmornice. V prvem letu vojne je bombastično klepetal, da bodo podmornice izstradale Anglijo in jo prisilile na kolena kapitulacije; kasneje, ko je bila Amerika pritegnjena v vojno, se je Hitler bahal, da niti ena ameriška ladja in niti eden ameriški vojak ne pride v Evropo. Podmornice bodo skrbale za to!

Hitler se je grdo urezal—kakor se je urezal v vseh svojih ostalih računih. Kakor se je urezal s svojimi letali, katerih je imel v začetku vojne več kot so jih imele vse druge dežele na svetu skupaj. Letala in podmornice! To je bila Hitlerjeva glavna karta. In zdaj je oboje splavalo po vodi.

Nemške podmornice so bile to pot veliko boljše, večje in hitreje, kakor v prejšnji vojni. Od onih v zadnji vojni so se razlikovale, kakor najmodernejša lizozina od prvega Fordovega avtomobila. Kljub temu so skrahirale. S čim so jih Američani in Angleži ugnali?

Prva tri leta vojne je Hitler neprestano klepetal, kakor da ima nacijska diktatura vso tehnološko znanost na svoji strani. Demokracije nimajo ničesar! Demokracije so zanič! Demokracije so gnile, propadajoče in treba je le krepkega sunka, da se sesujejo v nič!—Nacijska Nemčija je polna novih idej—polna novih iznajdb, katerim demokracije niso kos!

To je odmevalo iz nadutega Berlina dolgo časa. Nove iznajdbe—novo orožje!

Dejstvo pa je, da danes po domala štirih letih vojne nima Hitlerjeva Nemčija ničesar novega in vse ono, kar ima, je že zastarelo. Njeni bombniki, ki so bili ob izbruhu vojne novost, so danes—daleč za najnovejšimi ameriški bombniki. Iznajdljiva Nemčija, ki je pod Hitlerjevo diktaturo požrla vso tehnološko znanost, ni imela nikdar tako učinkovitih bombnikov in bojnih (lovskih) letal, kakršne ima danes "gnila in propadajoča" ameriška demokracija!

Dokaz so porušena nemška mesta, ki so porušena tako korenito, kakor niso Nemci nikdar mogli porušiti Londona, da bi ga bili radi pometli s površja zemlje.

Enako je s podmornicami. Nemški inženirji in strokovnjaki so res zgradili dobre, močne in velike podmornice, ampak zavezniška nova iznajdba—vsekakor ameriška—je bila še boljše. Kakšna je ta iznajdba, bo svet izvedel po vojni, danes je znano le toliko, da deluje vzajemno: iz zraka, s površja morja in pod vodo. Kadar koli in kjer koli pride podmornica v dotik s to operacijo—je po njej. Ni več pomoči zanj!

Dejansko potapljanje podmornic ni glavno, kar šteje v tem momentu. Nemčija ima najbrže še več sto podmornic, katerih se lahko posluži. Kar zdaj šteje, je to, da ameriški konvoji neovirano odhajajo sem in tja čez morje. Sovražne podmornice se jim ne upajo približati! To je važno. Zavarovane ameriške in angleške ladje zdaj prevažajo moštvo in opremo brez skrbi. Oprema, blago, ki je tako potrebno za ofenzivne operacije v Evropi, posebno v Rusiji, danes prihaja redno tja, kamor je namenjeno. To je važno. Nove ladje, ki se neprestano grade v ameriških in angleških ladjedelnicah, se ne grade več zato, da nadomestijo potopljene parnike, ampak zato, da povečajo število zavezniškega brodogoja. To šteje.

Hitler zdaj ve, da so njegove podmornice dolgrale; čim več jih pošlje na morja, tem več je izgubljenih. Podmornice so draga stvar, kljub temu so hadomestljive. Drugače je z moštvom v podmornicah. To moštvo je nenadomestljivo! Računa se, da je Nemčija v teku vojne izgubila okrog 20.000 mož v podmornicah. To so ljudje, ki se posebej veščajo in treba je dolgo časa, da se izveščajo. Kadar jih zmanjka, je nemogoče vzeti kogar koli iz vojaške rezerve in ga posaditi v podmornico. Hitlerju danes krvavo manjka moštva za podmornice—in to je zanj večja nesreča, kakor pa so vse izgubljene podmornice.

Amerika in Anglija sta premagali Hitlerjeve podmornice. "Gnila" demokracija jih je premagala. Tista demokracija, ki je zanič! Ta demokracija, ki je "zanič", je premagala tudi nacijske bombnike in lovce v zraku! Ozračje nad Evropo je danes pod kontrolo te demokracije.

Zmaga nad podmornicami na morju je večjega pomena, kakor je bila doslej vsaka posamezna zmaga na tej ali oni celini. Zmaga nad podmornicami Nemčije je večje važnosti, kakor je bila okupacija Solomons, severne Afrike in Sicilije—je večje važnosti, kakor bo okupacija vse Italije.

Ta zmaga je tako važna zaradi tega, ker je dala Združenim narodom svobodo morja. Brez svobode na morju bi bila vsaka druga večja zmaga nemogoča. Zpoglad nad nemškimi podmornicami je dala Ameriki in Angliji možnost vedno večjega brodogoja, s katerim bosta prevladali armade in orožje toliko hitreje in učinkovitejše od celine do celine. To prevažanje pa pomeni, da bosta Nemčija in Japonska toliko prej korenito poraženi.

Demokracija je izvajala veliko zmago na morju in v zraku. Zakontrolirala je morja in ozračja—in to je glavni pogoj za končno zmago nad nemškimi in japonskimi hordami.

Glasovi iz naselbin

Gospodična Mitchell

Canton, O.—Zadnje čase čitam o neki Ruth Mitchell, ki deluje s srbskimi sovinsti v Ameriki za—Veliko Srbijo. Ona je sestra nekdanjega generala Mitchella, ki je za časa Coolidgeve administracije predlagal gradnjo zračne ali letalske sile za obrambo Amerike in zato je bil pahnjen v začasno po-zabljenost. V zadnjih par letih pa se je že marsikdo popraskal za ušesi in rekel: "Mitchell, Mitchell—you were right."

Ta general je bil "right", toda njegova sestra Ruth je "wrong", ko zahteva, da se današnja Jugoslavija spremeni v—Veliko Srbijo. Srbom kot narodu vsa čast, ne dajem pa nobene časti Ruthi Mitchell in onim, katere ona podpira in kateri žele razcepiti Jugoslavijo, oziroma jo tako "reorganizirati", da bi oni imeli absolutno oblast in vladali proti volji pretežne večine Jugoslovčanov.

Srbov je okrog sedem milijonov in gospodična Mitchell bi morala vedeti, da jih je tudi med njimi mnogo, ki niso za "veliko" Srbijo, še manj pa za razcepitev Jugoslavije, toda nima danes prilike, da bi izrazil svoje mnenje. Torej kakšna pravica bi bila to, gospodična Mitchell, da vlada manjšina Velešbov proti volji večine Jugoslovčanov?

Zdi se, da ta ženska ve toliko o potrebi celokupnega jugoslovanskega naroda kot malajski kulji, ki vozi rikšo v Rangunu. Ona nosi čin jugoslovanskega polkovnika zato, ker je Američanka, sestra pokojnega generala Mitchella, ki je bil eden najboljših vojaških stratežev in je že pred 20 leti videl v zračni sili ono moč, ki jo drugi vidijo šele danes. Ampak njegova sestra ne izrablja svojega vojaškega čina v dobrobit jugoslovanskega ljudstva, marveč v namen ene same politične grupe. S tem dela veliko krivico najmanj devetim milijonom Jugoslovčanov, ki si žele nič drugega kot najlepši sporazum in moderno demokracijo Jugoslavije.

Kot že omenjeno, nosi gospodična Mitchell čin jugoslovanskega polkovnika, pa čemer ji je čestitati. Charles Lindbergh nosi enak čin ameriškega polkovnika. Dobil ga je zato, ker se je drznil sam, prav sam preleteti Atlantik od New Yorka do Pariza v enomotorni letalski "akati" po imenu Spirit of St. Louis, ki se sedaj nahaja v muzeju Smithsonian v Washingtonu, D. C., kot zgodovinska relikvija ali posebnost. Ona pa je sigurno preplavila isti ocean v prvem razredu luksuznega parnika in tudi skoraj gotovo žive la v najboljšem balgrajskem hotelu.

Torej ako se tej ženski pose-či njena nakana, za katero se tako trudi in pridno sodeluje z najbolj notoričnimi srbskimi so-

vinisti, bo gotovo povišana v generala Velike Srbije. Ampak nam Amerikancem jugoslovanskega porekla, ki Jugoslovonom ne želimo nič drugega kot demokracijo federativno Jugoslavijo brez vseh komitašev, ne bo tudi potem preostajalo nič drugega kot da Ruth Mitchell še naprej obsojamo, kajti vemo, da bi bila Velika Srbija le velika spaka in največja nesreča za Balkan—ne samo za Balkan, marveč za vso Evropo.

In tisti narod, ki danes tam zdihuje pod težo nacifasističnih udarcev in čaka, da ga kdo reši, tudi sigurno ne bo hvaležen tej ženski, ki danes deluje, da ta narod zakuje v nove okove velsrbijanstva. V zgodovini Jugoslovčanov bo ta ženska zapisana kot oseba, ki jih želi vkovati v verige nazadnjaštva.

Michael Chok.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—Zopet sem tukaj s svojim poročilom. Najprej želim popraviti to, da so Jamniki v Imperialu kazali spomin—stvari, ki jih rabijo doma—od hčerke Berthe, ki se nahaja v Avstraliji, Mrs. Polšak, ki je bila pri njih na obisku. Če se ne motim, so Jamnikovi nekaj v sorodu z Jamnikovi.

Zadnji teden sem se vrnil v nekatere kraje, ki jih nisem zadnjič dokončal. V Veroni sem našel spet smrt na delu. Upihnila je življenje 51-letnemu ro-jaku Hrvatcu in Majcunu, kar je bilo že v Domah vseh. Majcen je prišel v Ameriko pred 33 leti kot 18-letni fant. Svoje mladostno življenje je pustil v jeklarni, kjer se je nadihal železnega prahu, kar je povzročilo sušico. Leto dni pred smrtjo je bil v sanatoriju, ampak življenja mu tudi tam niso mogli rešiti.

Kot so mi pravili, je bil v politiki socialist in včasih tudi komunist. Naj bo še prvo ali drugo, zavedal se je, da bi se v kolektivističnem sistemu bolje palilo na življenje človeka, še posebej pa dandanes, ko so mogoče dobre varnostne naprave. On je bil član društva 216 SNPJ.

Naj mu bo lahka ameriška zemlja! Par dni pred Majenom so pa pokopali komaj 24 let staro Justino Krulc, hči Franka Krulca, ki je bila zelo aktivna pri društvu 680 SNPJ in jo bodo pogrešali. Moje simpatije družini, ki je vsa pri jednoti.

Govoril sem tudi z Lesarjevo mambo. Ona ni še nič bolja kot je bila, ko sem jo zadnjič videl. Želim ji skorajšnje okrevanje, ampak gre počasi. Njen mož je rekel, da so vsi boljši zdravniki v službi Strica Sama in tako tudi njen zdravnik. Torej smo civilizisti zadnji, kar je razumljivo.

V Veroni so ponovili Prosveto Jos. Stefančič, Mrs. Jagodnik, John. Bošnjak, Frank. Doles, Mrs. Kirn in Zora. Dvogan. Zadržanje je zelo zgovorno in še zelo

Rusije pozdravljajo vojske rdeče armade, ki so vkorakali v mesto Orel na centralni fronti po zmagovitih nacijske oborožene sile. Mesto Orel je domalega porušeno do tal.

gibčna. Zmeraj ji nagajam, da ji dobim kakšnega fajn ženina, ona pa pravi, da samo obljubim in zakaj ji enega ne prinesem v kovčegu. Ona je že precej časa vdova in ima tudi sina pri vojakih. Pri Verona Bottling Works sem dobil oglaš za Družinski koledar.

Nagajat sem šel tudi Tonetu Klemenčiču za oglaš, toda za enkrat ni bilo nič. Obljubil pa mi je, da me zapelje v Kanado prihodnji teden, če ne bo imel preveč tovara. Potegnil me je k Simončiču, kjer so obnovili Prosveto. Mrs. Simončič težko pričakuje sina na počitnice od vojakov. Aprila je že minilo, to, odkar je šel, toda še ni bil doma, kot tudi ne sin podpisane. V zadnjem pismu ji obeta, da morda pride v oktobru. Mrs. Oreskar v Cheswicku je tudi ponovila Prosveto. Tudi njen edini sin je pri vojakih.

Ustavil sem se tudi na Buttler st. v Pittsburghu in prespal pri Charterjevih. Töne je dal copak v podporo Proletarcu. Je še zmeraj istega mnenja kot je bil, da le v socializmu je rešitev. Zjutraj sem se ustavil pri Hrvatinih. Mama mi je pokazala silovnsko pismo, ki ga je dobila od hčerke iz Chicaga, kjer dela v glavnem uradu jednote. Vabi jo, naj pride za delavski dan v Chicaga. Pisala ji je: "Mama, še nikoli nisi bila nikjer, hočeš samo delati, pa nič zabave. Ako ne prideš, bom pisala atu, naj te siloma odpelje na postajo..." Hčerka zelo dobro piše slovenski in sodeč po pismu, tudi ljudi bi svoje starše.

No, ako bi bili vsi taki, potem bi bilo srečno življenje med starši in otroci. Ampak ni povsod tako. Človek, ki gre po svetu, vidi marsikaj, pa tuhta in tuhta, kako bi prišlo do boljšega stanja in do več ljubezni s strani otrok do staršev. Matere so deležne nekoliko več ljubezni od svojih otrok, ampak napram očetom je precej hladna v več krajih, da si morali očetje garati po 12 ur v rovinah včasih tudi po 24 v livarnah, da so mogli vzgojiti svoje otroke. Na vse zadnje pa bi morali v več krajih vandrat preko hriba v ubožnico.

Zato moramo biti res hvaležni našemu predsedniku Rooseveltu, ki se je zavzel za socialno zakonodajo. Menda mu je znano, kako se počutijo starčki, ki so gurali 50 let za to deželo in namesto, da bi jim bila mladina hvaležna in jih čislala, pa jih je prerivala in jih še preriva. Ako si nisi mogel več služiti kruha, si moral poslušati grenke besede od svojih otrok, češ, jaz te moram živeti...

Podpisani je že večkrat premišljeval, ali je kakšna razlika pri katoliških ljudeh, kjer jih učijo v cerkvi, naj spoštujejo svojo mater in očeta, da se jim bo dobro godilo. Pa sem pronašel, da ni tako in da se dobe med svobodomislci in verniki slabi in dobri ljudje. Pronašel sem tudi, da so v več slučajih vzrok drugi ljudje, ki radi ne vidijo, da je sloga med zakonci in v družinah. Nevoščljivost je torej še vedno preveč ukoreninjena med nami.

Menda tudi te stvari povzroča kapitalizem in težka borba za obstanek. Kapitalizem troši neslogo povsod, samo da se sam vzdrži pri moči. Kot nam zdijo obetajo, bo prihodnje leto socialna zaščita vse bolj obširna in boljja. To nam bo tudi prineslo

več sloge med zakonci, kakor tudi med starši in otroci. Potem jim starši ne bodo več v nadlego in bodo zadnjih par let svojega življenja v miru preživeli. Lahko bodo rekli: "Sami smo si prihranili to penzijo za naša stara leta..." Po starem redu so ljudje vlagali te cente v banke ali druge institucije in jih čestokrat izgubili ali pa bili zanje ogoljufani. Otroci so jih pa ozmernjali, zakaj niso bili bolj previdni, da si so pozneje tudi sami zabredli v slabe investicije.

Torej denar vložen v socialno zaščito je gotov in na stara leta boš preskrbljen. Rojaki, zavzemimo se za stalne pa boljše delavske reforme. Ne zmenite se za one, ki vam pripovedujejo: vse ali nič. Ti ljudje so desna roka vseh izkoriščevalcev vedoma ali nevedoma. (Konec prihodnjic)

Anton Zornik, zastopnik.

"Kot kokla s piščeti"

Hermine, Pa.—Pred sabo imam knjigo, katero je spisal župan vseh križev in težav. Večina nas se ukvarja za to našo delavsko eksistenco in zemeljske dobrote, ki jih uživamo iz dneva v dan. Pričakujemo boljših dni, ki bi morali že pred nami čepeti, tako da bi lahko rekli, da smo res pod pravo svobodno marelo. Ljudje smo kot kokla s piščeti: ona jih izvali in vodi, dokler se jih ne naveliča, potem pa gredo vsak svojo pot naprej za svojim zrnem. In tako je z nami.

Matere so nas odgojile in danes se nahajamo vse križem sveta: smo v zraku in na zemlji, v majni in tovarni, pa tudi obdelujemo našo zemljo, iz katere čr-pamo naš vsakdanji kruh in kos mesa, tako da nam bolj korajžno da. Tako smo res pravi zemljani in te zemeljske oble, na kateri se naš človeški rod odlikuje že tisoč in tisoč stoletij. Do kdaj se še bo, je skrivnost tistih pastirjev, ki nas pasejo po tem širnem svetu od zore do zatonja, solnčnega in našega, dokler se ne znajdemo v zavetju, iz katerega ni več nobene poti. Ti boš za vedno izbrisan iz današnje knjige, neglede na raso ali polt, na vero ali nevero. To pri meni ne dela nobene razlike, samo da ima človek dobre in pošteno nazore za dobrobit vsega človeštva.

Tako se borimo za svojo eksistenco, če nečemo poginiti še prej kot nam je namenjeno. In danes pravimo, da se borimo tudi proti našemu sovražniku. Kdo je naš pravi sovražnik, jaz tega ne vem. Rečem tudi, da tega ne ve niti ta naša delavska stranka, kakor tudi ne, kdo je pravi mojster teh današnjih razmer. Najbolj bi držalo, če zapišem, da grafičari vsa sveta so naperjeni proti delovnemu ljudstvu, da ga zopet potisnejo za daljšo dobo z dežja pod kap. Ta kap pa tako strašansko bije, da ni dneva ne ure, da ne bi ta ali oni ne postal žrtev.

Tako je postal žrtev teh današnjih razmer tudi naš rojak Martin Flšek ml. Dne 13. avgusta se je vozil z bombnikom v družbi svojih tovarišev. Pa je letalo nekje treščilo na zemljo in vseh šest letalcev je bilo ubitih. Zdaj čakajo njegovi starši na truplo svojega sina, ki je dal življenje za to novo domovino.

To je le majhna slička današnjih dohodkov. Padajo snop za snopom tu in tam onkraj morja. Sploh se mi že čudno vidi, da je tam še kdo živ. Ti ljudje mo-

rajo res imeti kamnito srce in bakrene želodce, zakaj drugače ne bi mogli prenesti vseh teh grozot. Ja, ti ubogi marljivi narod, koliko si že moral prenesti, toda čaka te še težje breme.

Kot vidim, danes Bog nič ne pomaga, dušni pastir tudi ne, le kačji pastirji—ti so še najbolj svobodni in menda tudi najbolj pametni. Človek, ustvarjen ba-je po božji podobi, je najbolj reвно in tudi nespametno bitje, čeprav se ponaša s svojim razumom, o katerem pa skoraj ni sluha na vsej zemeljski obli. Iz-najde in gradi ti bombnike po največjem modelu, potem pa hajdi z njimi z "block-busterji" nad mesta in ljudi. Če te zade-ne, nisi nič drugega kot žrtev te naše "civilizacije", ki je da-nes ena sama velikanska nori-nica. Vse je posvečeno ubijanju in razbijanju. Če ne jaz tebe, pa ti mene.

Take so današnje smernice. Če bolj priliva ognju, bolj gori. In gorelo bo tako dolgo, dokler bodo gasili z bedastjo. Ogenj bo pogasjen le takrat, kadar začne pihati pamet, razum. Da bi bil že jutri ta dan. Potem bi se nešteto mater in očetov vsaj enkrat pošteno naspolo, tako da ne bi neprestano trepetali: "Kje je naš ljublj sin, je li še živ ali mrtev...". Zmeraj je pred našimi očmi, toda videti ga ne moremo, kajti nahaja se v tej velikanski norišnici. Nahajajo se po vsem svetu in nekateri so že tudi prekorčili mejnike v Siciliji in drugih krajih.

Frank Fink.

Bela vrana

Monroe, Mich.—Hočem še malo opisati, kako je bilo v cardiff-skih brdih v Idaho, oziroma rav-nateljja Jima Dorna in lastnika srebrnega rudnika Cardiff Mine Leo Thompsona.

Dorn je prišel iz Irske. Pred 30 leti je bil policaj v Salt Lake Cityju, kjer je tudi avanziral za narednika. Bil je oženjen in z ženo sta imela troje otrok—sina in dve hčeri. Stanoval je v Osmi ulici na južni strani mesta, kjer si je kupil hišo. Radi pijančevanja je izgubil policijsko službo, ko so ga zasledili pri spanju in precej okajenega.

Potem je dobil delo kot delo-vodja v rovu Cardiff Mine, par let pozneje pa je postal ravna-telj. Žena mu je umrla in otroci so ostali brez matere. V oskrbo jih je končno vzela njih teta, sestra njih matere in jih vzgoji-la. Jim pa je delal v brdih in pošiljal denar za prehrano otrok. Zelo mu je bilo hudo, a pomoči ni bilo. Rad je pripovedoval o svoji muki. Ima lep dom, a mo-ra živeti kot gorski volk v teh brdih, je čestokrat tožil.

Lastnik rova Leo Thompson ga je imel zelo rad, kajti čutil je (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(iz Prosvete, 23. avgusta 1923)

Domsko vesti. V Bensmerju, Pa., je umrla 32-letna Mary Se-delnik, članica SNPJ.

Delavske vesti. V Chicagu se je začela širiti velika brezposel-nost.

Inozemstvo. Nemiri v Nemci-ji še niso prenehali.—Francija je začela popuščati.

Sovjetska Rusija. Sovjetska vlada je izpustila na tisoče poli-tičnih jetnikov iz zaporov.

Ameriški vojak ima v naročju vojno siroto, otroka brez staršev in družine, ki ga je rešil ali našel nekje v Siciliji.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

VESTI IZ DOMOVINE

Ljubljansko časopisje prinaša dne 12. junija naslednji članek: (JIC.)

Nov visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

Rim, 12. junija (AS).—S kraljevim ukazom je imenovan za visokega komisarja v Ljubljanski pokrajini počenši s 15. junijem nar. svetnik dr. Giuseppe Lombassa.

Giuseppe Lombassa se je rodil v Pessaru 20. junija 1906 in je vpisan v stranko od leta 1921. Udeležil se je slavnih dejanj krajskega fašizma ob strani Raffaela Riccarda. Ko je postal doktor prava, je z uspehom stopil na pot častnikarstva ter je dolgo urejeval "L'Ora", tednik pesarskega fašizma in je naredil iz lista spretno propagandno in polemčno glasilo. Prostočasno se je udeležil bojev za osvoboditev Španije, kjer je bil v boju trikrat ranjen in si je pridobil dve srebrni kolajni in vojni križec za vojaške zasluge ter predlog za povišanje v višjo stopnjo zaradi vojnih zaslug. Bil je urednik lista "Lavoro Fascista", sodelovnik "Popolo d'Italia" in opravljal delo, ki je užival enodusno občudovanje. Dne 11. oktobra 1939 je bil zaradi visokih lastnosti, ki jih je pokazal kot človek dela in zvestobe, imenovan za komisarja za preseljevanje. Dne 25. februarja 1942 je bil imenovan za podtajnika korporacije.

Dolga izkušnja, trdna politična priprava in priznane voditeljske ter državniške sposobnosti so zagotovile, da se bo pod njegovimi direktivami pokrajina vedno bolj razvijala. Ekskluzivni Lombassa izraža prebivalstvo nove pokrajine svoja voščila in spoštljivi pozdravi.

(Krvnik Grazioli je bil torej premešan še pred Mussolinijevim padcem. Njegov naslednik—ako sploh mogoče—fašist še ni bil. Z dežja pod kap. Dali je Lombassa preživel čist, ob prihodu Badoglija ali ne, ni nismo izvedeli.—Op. JIC.)

KRATKO O MOGOČ LE Z DEMOKRATSKO ITALIJO

(Newyorški izseljeniški list "Aufbau" prinaša v svoji številki od 6. avgusta pod gornjim naslovom intervju Save Kosanovića z urednikom omenjenega lista.—JIC.)

"Nobena narodnostna skupina ni imela toliko skušenj s fašizmom kot onih 600.000 Jugoslovanc

nov—Hrvatov in Slovencev—ki žive na ozemlju, ki je do leta 1919 pripadalo Avstro-Ogrski, t. j. v Istri in Primorju," je izjavil Sava Kosanović, član protinacistične in protifašistične jugoslovanske vlade od 27. marca 1941, v intervjuju z urednikom tega lista.

"Jugoslovani so morda oni narodi, ki imajo največ razlogov, da črte italijanskega fašizma," pravi Kosanović. "Italijani so na spornem ozemlju zaprli ne le vse jugoslovanske šole in ukinitili vse jugoslovanske časopise, temveč so celo poitalijančili imena mest in ljudi. Da, celo na grobovih so izbrisali čimveč mogoče jugoslovanskih napisov in jih zamenjali z italijanskimi. Ni torej čuda, da je v tem delu Italije nastal mnogo močnejši odpor proti fašizmu nego drugje."

Dne 6. aprila 1941 so Nemci in Italijani napadli Jugoslavijo ter jo deloma okupirali, deloma pa izročili jugoslovanskemu kvizlingu, da jo prevzame kot nekakšen "fuhrer", čes, da je "neodvisna" vazalska država.

"Preokret v Italiji bo izzval med Jugoslovani podvojen odpor proti Italijanom in Nemcem. Če pride zdaj do zloma z Italijo, bodo vsi Jugoslovani, razen onih par kvizlingov, ki žive od plače nacizma in fašizma, stezali svoje roke k zavezniškim. Toda je ako postane Italija prava demokracija, se bomo brez težav spopadli glede spornega terena. Kot vsi iskreni demokrati, se tudi jaz bojim kompromisov..."

Kosanović smatra, da je "skupnost odpora" najmočnejše orožje proti nacizmu in fašizmu. "Ta odpor mora biti v isti meri naperjen proti nacizmu in fašizmu kot proti kvizlingom."

Štiri leta vojne

Napisal John Crown
(Copyright, 1943, Overseas News Agency, Inc.)

Dne 1. septembra bo štiri leta, odkar se je začela druga svetovna vojna, toda neglede na ta uradni začetek se je mir končal že pred 12 leti, ko so Japonci zasedli Mandžukuo; 6 let je od takozvanega "kineškega incidenta" v Pekingu; 8 let je, odkar so Italijani napadli Abesinijo, a pred 7 leti je izbruhnila državljanska vojna v Španiji. Vedno bolj postaja jasno, da bodo zgodovinarji v bodočnosti smatrali, da se je s temi prejšnjimi spopadi v Aziji, Afriki in Evropi začela druga svetovna vojna.

Toda šele, ko se je začela prava evropska vojna, so se zagnale sive Hitlerjeve armade skozi Evropo in vsak dvom o neizogibnosti splošnega svetovnega spopada je izginil.

Akoravno je mnogo sličnosti med to novo svetovno vojno in ono leta 1914, je razvoj pokazal vendar tudi precej bistvenih razlik. Kar se kajzerjevim armadam ni posrečilo v letu 1914, se je pokazalo za Hitlerjeve mehanizirane divizije in njegovo "Luftwaffe" majhen problem — beseda "blitzkrieg" je prešla v po-sest najpreprostejših ljudi.

Prvo neprijetno presenečenje v primeri z letom 1914 je bil separatni mir francoske vlade pod maršalom Petainom... in ime slavnega zdravilišča Vichya je začelo zveneti nezdravo...

Italija je napadla Francijo, ko je bila že poražena in predsednik Roosevelt je ogorčeno obtožil Mussolinija, da je Francijo zabodel v hrbet. Potem je "Luftwaffe" bombardirala London, toda Britanci se niso upognili in Nemci niso mogli izvesti invazije.

V letu 1941 so padle še Jugoslavija in Grčija, kjer so Nemci pomagali Italijanom zavzeti deželo, katere Italijani niso mogli premagati. Parafutisti so nato še zavzeli otok Kreta.

Dne 22. junija so Nemci napadli Rusijo, s čimer je bila končana ona neverjetna igra Hitlerja in Stalina, v kateri sta oba skrivala svoje resnične misli. Diplomacija ni bila uspešna, ustvariti prijateljstva med Kremlinom in Downing Streetom, toda Hitlerjev napad v nedeljo zjutraj je to hitro popravil.

Kmalu nato, dne 9. avgusta 1941, sta premier Churchill in predsednik Roosevelt proglasila Atlantski čarter, ki je eden od najbolj dramatičnih udarcev v svetovni vojni ideologiji.

Napad na Pearl Harbor dne 7. decembra je prinesel vojno napoved Japonski in potem Nemčiji in Italiji.

V začetku je imela Japonska iniciativo v rokah in je šla od uspeha do uspeha. V prvih mesecih leta 1942 je padla Manila, Singapore, Bataan, Corregidor in vsa vzhodna Indija s svojimi otoki.

Po težkih bojih v poletju 1942 so Rusi pozimi strahovito porazili nemško armado pri Stalingradu in zajeli 300.000 Nemcev. V januarju 1942 so prispeli prvi Amerikanci v severno Irsko, 8. novembra istega leta pa so ameriške čete izvedle invazijo francoskih kolonij v severni Afriki in v maju 1943 je bilo vse dovršeno z zavzetjem Tuniza in Bizerte.

Iz severne Afrike so zavezniški očistili Sredozemsko morje, katero je Mussolini bahavo imenoval "Mare nostrum". Invazija Sicilije je kmalu podrla fašizem

Nacisti hajskajo proti vojnim ujetnikom

Bern, 11. avg. (ONA).—Nacistična propaganda je zagnala velikansko kampanjo, da prepreči prijazno ravnanje z vojnimi ujetniki s strani civilnega prebivalstva.

Ravnokar je parolirala Hitlerjeva stranka poziv na vse prebivalstvo, naj ne misli o vojnih ujetnikih kot o "pripadnikih človeškega bratstva", temveč le kot o sovražnikih Nemčije.

"Ni bolj jasna dolžnost kot je ta, da morate držati v odnosih z vojnimi ujetniki primeren 'rezervo'. To so," tako pravi nacistični poziv, "sovražniki, katere imamo doma v svojih mejah—seveda, dokler traja vojna nam svojih pravih občutkov ne bodo pokazali..."

Jasno je sveda, da moramo ravnati z neoboroženimi sovražniki tako humano kot to zahteva mednarodno pravo. Toda napačno, kako se moramo ravnati po teh zakonih, to je stvar našega vodstva. Ako bi poskusili popravljati te ukrepe na svojo pest z nepristojno velikodušnostjo, bi ravnali zahrbtno napram našemu vodstvu in postali brodice naših sovražnikov, obenem pa izdali naše moze, sinove in brate, ki stoje na bojišču in so še vedno izpostavljeni sovražstvu naših nasprotnikov. Ni še prišel čas, da se začnemo bratiti."

Mnogo starokopitnih Nemcev smatra, da so pustošenja od zračnih napadov pravična božja kazen za strahote, katere so Nemci prinisli drugim ljudstvom. Obnašajo se prijazno napram vojnim ujetnikom in upanju, da bodo s tem nekoliko pripomogli izbrisati nemške grehe.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

njegovo muko in položaj. Za vsak božič mu je dal tisoč copakov kot darilo. To mu je bilo v tolažbo, kakor tudi to, da ga kapitalist obdržal na delu v brijah. Tisoč dolarjev božičnega darila poleg redne plače—to ni tako slabo.

Ravnatelj Dorn ni bil med kruteži, ni priganjal delavcev pri delu. Četokrat, ko je prišel v rudnik, je dejal: "Aha, sedaj delate kot bi šlo za stvarjo, malo prej si pa spal in smrčal, da sem te silil z lestve. Zdej hočem, da se tu poleg mene vsedeš in mi poveš, kdaj kaniš iti spet v Missouri srake lovit." (Tako ga je naučil Frank Gršič, da kadar pustim delo, grem v Missouri "srake lovit", da si sem šel nad zajca in race.)

Tako sem moral sedeti poleg njega in kramljala sva celo uro. Bil je zelo zgovoren in komične narave, da se je vedno rad šalil. Takrat, med leti 1923-28, ko sem jaz delal tam, je moral biti star preko 60 let. Često je obiskal zdravnika v Salt Lake Cityju. Ta mu je dejal, če hoče živeti še par let, naj zapusti hribe in pride domov, kajti v brijah je za njegova stara pljuča previsoka klima. Ampak on se ni zmenil za zdravnikov nasvet in je v brijah počkal smrti.

V poletni dobi so navadno prišli v brde tudi njegovi otroci v spremstvu tete. V koči so živeli preko treh mesecev, proti jeseni pa se zopet vrnili v mesto. Leta 1925 je bil že njegov sin star 18 let in je začel delati v hribih v kovačnici. Njega je oče prej del v hribu, da se izučil za inženirja ali zemljemera, ker pa ni imel volje in tudi ne talenta za tak poklic, ni bilo nič iz njega. Stari je potrošil na štiri tisočake za šolanje. V glavi plevel in malo slame, zato bo zdej lepše živel kot kovač.

Hčerke so bile malo mlajše, toda le par let od brata. Baš takrat so cvetele in se razvijale v lepe stvarce. "Ej, fant, kje imaš pa ti ljubico?" mi je nekoč ena izmed njih dejala. Cutil sem takoj, da se je malo vame zagledala, a nič zato. Ker takrat nisem znal dosti angleščine, mi je bilo težko. Ampak če bi šlo tako daleč, bi me ona kar hitro naučila. Mormonska dekleta so navihana in polna trikov. No, da in si odprla pot do Messine.

Eksekucija v Beogradu, v ulici Kralja Milana, pod tiransko "vlado" kvizlinga generala Nedića. Slika je bila istihotapljena iz Beograda in objavil jo je Office of War Information, Washington, D.C.

kaj hočem. Radi mene je lahko že stokrat poročena in razporočena od tistega časa. Ta epizoda je le majhen incident na mojem potovanju.

Na Cardiffu ni bilo priganjstva kot se to dogaja po drugih rudnikih. Oni, ki so delali na kontrakt, so čestokrat napravili \$16 do \$24 na osem ur, v nekem prostoru pa celo \$35 do \$45 na osem ur.

Leo Thompson je bil sin švedskega delavca, zato je že v krvi imel dosti usmiljenja do delavske pare. Takih milijonarjev je malo pod solncem kot je on. Zato tudi ni dopustil, da bi delovodje priganjali delavce pri delu. "Naj delajo, kolikor se jim poljubi," smo često slišali, da je rekel delovodjem.

Vem, koliko se je tam produciral, ko sem jaz delal tam. V Buttu, Mont., bi vse tisto ali pa še več prevrnili v enem mestu kot so na Cardiffu v enem letu. Velika razlika med deli in sistemom. Če si tam potiskal vozčke z rudo do stresilnika, sta jih dva potisnila 10 do 15 na dan, v Buttu pa sta jih morala naložiti z lopatami 20 do 40 na dan in tudi potisniti do stresilnika. Torej desetkrat več dela in manj plače.

Pa bo še kdo rekel, da ni bele vrane med kapitalisti in da so vsi kapitalisti lopovi. Kaj še.

Leo Thompson je vedno gojil upanje, da se bodo njegovi rudarji dobro založili s copaki, da si kupijo posestvo ali kočico in postanejo sami svoji gospodarji. Njegov oče se je mučil vse svoje življenje. Končno je našel srebrno rudo v tistih brijah in odprl rov. Zato tudi njegov sin Leo želi, da si opomorejo njegovi delavci do boljšega življenja. Ampak, kot rečeno, je on bela vrana med kapitalisti.

Frank Kroll.

Češki pogoji za povojno federacijo

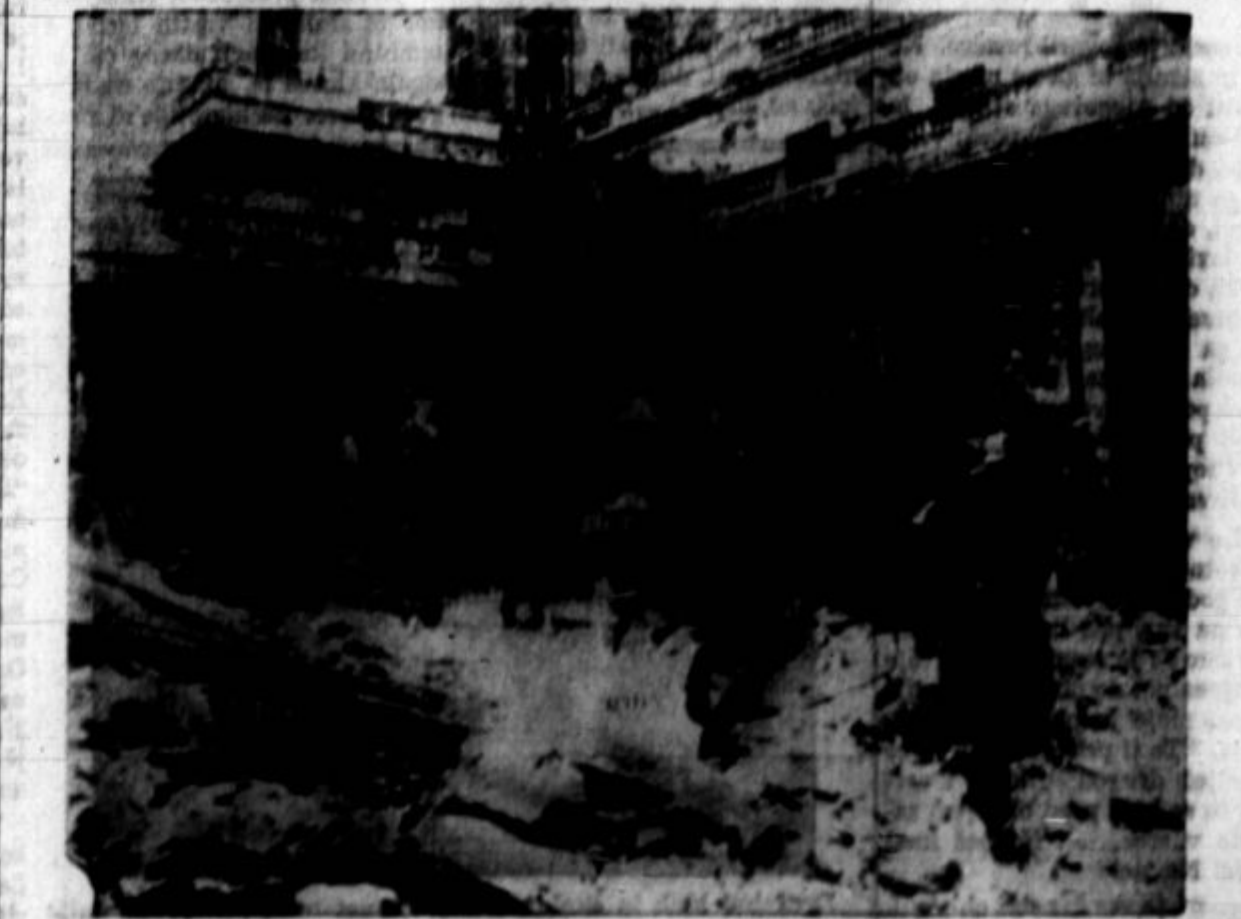
London, 13. avg. (ONA).—Zastopnik ministra zunanjih zadev Čehoslovaške, Hubert Ripka, je danes orisal pogoje, pod katerimi bi bila Čehoslovaška pripravljena priključiti se federaciji srednjeevropskih držav. Ripka je navedel šest osnovnih predpogojev za vstop v tako federacijo in z največjo odločnostjo zavrgel idejo združiti "120.000.000 prebivalcev srednje Evrope kot obrambni zid proti Nemčiji in obenem tudi proti Rusiji".

Navedeni čehoslovaški predpogoji so naslednji: 1) federacija bi morala biti zgrajena na osno-

vah politične in gospodarske strukture Evrope. 2) Nikakor ne sme biti neprijazna napram USSR, temveč mora ravno nasprotno stremeti za prijaznim zavezniskim sodelovanjem z rusko veselo. 3) Federacija bi morala vztrajno in sistematično podpirati zavezniske odnose med Veliko Britanijo, Francijo, Zedinjenimi državami in Rusijo ter napraviti zvezo vzhoda z zahodom še bolj tesno. 4) Temeljiti bi morala na popolnem spoštovanju neodvisnosti in enakopravnosti vseh svojih članov, od katerih ne bi smel noben poskušati, da si pridobi odločilni vpliv nad drugimi. 5) Federacija bi morala biti ustvarjena na podlagi zares svobodne odločitve vseh udeležnih držav—brez najmanjšega zunanjega pritiska. 6) Notranja uprava držav članic bi morala biti organizirana na načelih politične, gospodarske in socialne demokracije.

Dr. Ripka je poudaril, da bi mogla ta njegova zamisel srednjeevropske federacije motiti edino one, katerih želja je, da izključijo Sovjetsko Rusijo in ji ne dajo pristojnega vpliva na usodo Evrope in ostalega sveta.

Najzanimivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Slika iz zadnjih bojev v Cataniji, Sicilija, ki ga je po krvavih bojih zavzela osma angleška armada in si odprla pot do Messine.

Ladja "Nacifasistični novi red" se potaplja.

SOSIESKA

ANTON INGOLIČ

(Se nadaljuje.)

"Zaradi gozda. Kje pa naj dobim dvajset jurjev?" je začela; prejšnji dan je dobila povabilo na razpravo in je naposled spoznala, da je najbolje, če se čimprej odkriža Veronike in, če mogoče, reši tudi dolega gozda.

Pišornu se je posvetilo; a se je potuhnil. "Kdor ne plača v dveh mesecih, mu bomo prodali!"

"Saj bi plačala, a ni denarja pri hiši. Na posodo pa ne dobim!" je Liza le priznala.

"Pa prodaj gozd!" je vrgel Pišorn in napeto prisluhnul.

"Saj bi ga, če bi našla kupca," se je oprljala njegovih besed.

"Kupca? Štirideset ti dam jaz, več ne boš dobila," je ponudil malomarno, čeprav ga je žgal pohlep.

Liza se je v zadregi smehljala.

"Nekaj boš dodal, da mi bo kaj ostalo! Skledar pravi, da je vreden najmanj šestdeset."

"Naj bo, pet in štirideset, da ga ne boš ponujala drugemu! Velja?"

Pomolil ji je roko. Liza je obotavljajoč se segla vanjo.

"Naj bo!"

"Dobro, že jutri se odpeljeva v mesto, da napraviva pisimo!"

Ko se je tistega večera ozrl na Korenovo hišo, se mu je zdela že ponižnejša.

ŠTIRINAJSTO POGAVJJE

Živina po hlevih je postajala nemirna. Kod hodi Anza? Kdaj se bo oglašil njegov rog? Ali ni že čas za pašo? Ali je to, kar jim polagajo, sploh še seno? Samo koruznico in slamo bi naj misle. Trava tam zunaj na gmajni je gotovo že visoka in sočna. Tudi zrak v hlevu je prežatohel, tam na gmajni pa veje prijeten hlad s šmrečnika in Crnce žubori pod njo. Anza, zatrobi že!

"Mu, mu!" se je oglašalo iz hlevov.

A sosesčani še niso vedeli, kako bodo pasli.

"Kako bo s pašo?" so spraševali vse vprek.

"Kraje ne dajo miru, tudi sena ni več. Zima je bila dolga."

"V nedeljo se bomo pomenili!" je razlagal Pišorn. "Takoj po rani maši pridite na gmajno!"

Prišli so vsi. Zbrali so se na zgornjem koncu, ki je bil zdaj last Ledinka in še nekaterih.

"Torej morate, kako bomo napravili?" je začel Pišorn.

"Naj bo tako ali tako, brez paše ni mogoče!" je vzkliknil nekdo.

"Brez paše ne gre!" so mu pritrdili ostali.

"A če moje ne bo nihče gonil!" je zaklical Ledinek.

"Dobil sem itak slabo, pa bi mi naj še to pomendrala živina! Samo ena krava naj stopi na moje, pa boste plačali!"

"Tudi na moje ne!" so oporekali Ledinkovi sosedje na gmajni.

"Po cesti pa tudi ne bomo gonili!" je oporekal Razboršek. "Predaleč je, cesta pa pretrda, živina nam bi še zbolela."

"Ne, po cesti nikoli!" so se oglašili tisti, ki so imeli ob cesti svoje njive in so se bali zanje.

"Zagradili bomo pot, da vam živina ne bo delala škode!" je predlagal Pišorn.

"Samo pot boste prej odkupili, v mapi je ni!" se je takoj oglašil Ledinek. "Deset dinarjev meter!"

"Ali si ob pamet? Najlepšo njivo dobim za ta denar."

"Kakor hočete. Ceneje pa ne dam!" je vztrajal Ledinek.

"Jaz bi dal za osem," je ponudil Strehar.

A nihče ga ni slišal.

Govorili so že vse križema, da ni bilo razločiti posameznega glasu.

"Vsega so krivi ti nesrečni gozdovi!" je zaklical Čurk, ko se je hrup nekoliko polegel.

"Ljudje, ali ne bi bilo bolje, če razdelitev razveljavimo, pa imejmo, kakor smo imeli? Koren je imel prav. Že se maščuje nad nami!"

"To pa ne!" so zaklicali kot eden.

Ne, o tem ni hotel nihče več slišati. Res jih je bilo sprva malo zadovoljnih, res ni bilo na vasi nikoli toliko preprirov in tožb kakor v zadnjem času. Toda vse to je bilo bolj na zunaj.

Ugovarjali in hujkali so, da bi mogoče dobili kaj boljše in da bi pokazali sosedu, kako slabo so dobili. V resnici pa je bila večina zadovoljna. Prešteli so drevesa, premerili zemljo in podrobno pretehtali njeno lego in vrednost, pa so našli tudi njene dobre strani.

Tudi to, da so dobili tisti, ki so imeli slab kos, nekaj denarja, jih je potolažilo. Glavno pa je bilo: vsak sosesčan je imel svoj gozd!

Koliko hiš po sosednjih vaseh in tudi v Ravnah se lahko ponaša z njim? Naj bo kakršen koli, bolje je, kakor je bilo prej, ko nisi vedel, pri čem si! Prej si imel zemlje recimo osem orlov, zdaj je imal štirinajst! Grunt ti je čez noč zrastle!

Da bi še vsak kaj dobil, so si še želeli, a prejšnje skupnosti ne več.

Še večina tistih, ki so bili prej proti delitvi, so jo zdaj zagovarjali. Le pet, šest jih je ostalo pri svojih mislih, teh pa ni nihče poslušal.

"Možje, kako naj torej napravimo?" je ponovno vprašal Pišorn, ki ga je reč le skrbel.

Bil je župan tistih sosesčanov, ki so imeli gmajno, pa je moral najti rešitev, s katero bi bili vsi zadovoljni.

Tedaj se je Ledinek priril blizu k Pišornu in se zravnil, da je bil za glavo večji od množice. Hrup je polagoma utihnil, ljudje so prisluhnili.

"Možje, vidite, da ne gre na noben način. Tu čez naše bi stala pot preveč, tam za cesto pa bi živina delala škodo. Na odkup celega kosa pa ni niti misliti. Tudi če bi odkupili pot in jo zagradili, ali če bi gonili po cesti naokoli, bi bilo treba ves ta zgornji del gmajne pregradičiti od spodnjega ali pa bi morali najeti še tri, štiri pastirje, da bi pazili na živino, ki bo silila pač tja, kjer bo lepša trava."

"Počakal je za trenutek, da je soseska spoznala, da res ni nobene rešitve, potem je šele prišel na dan z načrtom, ki ga je imel že več let pripravljenega in ki si ga niti pred poljudnim letom, ko je sprožil delitev gozdov, še ni upal razodeti; zdaj se mu je zdel ugoden čas zanj."

"Rešitev je samo ena!" je nadaljeval ognjevit. "Kar smo začeli, moramo dokončati! Če smo si razdelili gozdove, razdelimo si še gmajno!"

Beseda je treščila med ljudi kot strela.

"Tako je! Še gmajno!" je pritrdilo nekaj glasov.

Večina pa je zagnala silovit vrišč.

"Gmajne ne bomo nikoli razdelili!"

"Nikoli!"

"Zakaj pa ne?" je povzel besedo Ledinek.

"Ali je res toliko vredna? V treh mesecih popase živina travo do zemlje, potem pa moramo kositi doma, da ne strada. Da, pred vojno je še šlo, a med vojno so jo vojaški konji tako potlačili, da si še ni opomogla. Treba bi jo bilo preorati in pognojiti, drugače bomo imeli v nekaj letih golo zemljo. Kdo pa bo oral in dal gnoj, ko ga še za njive nimamo!"

(Dalje prihodnjic)

Gospodična Irma

France Bevč

8.

Lenart je govoril resnico. Nebo in zemlja bi ga ne mogla odvrniti od njegovega sklepa. Irma mu je brala to v očeh; vedela je, da je zaman vse, razen če bi ga ubila. Za hip jo je obšla misel, da bi planila k njemu in ga davila. Ali je bila njena ljubezen do Lenarta še vedno toliko nesebična, ali je morda upala, da ga bo drugače premotila? Sihnula je nekaj besed, v katerih je položila ves svoj gnev, vso željo po maščevanju, vso težo boja zoper usodo, in se pomikala proti vratom.

"Le vzemi jo..." Izrekla je nizkotno pasovko. "Ko se popelješ pod moj okno, bom skočila na voz, pod konje..." Histerično se je zasmejala. "Tvoja in njena pot do oltarja bo vodila le čez moje truplo." Odrpila je vrata. "To ti prisrzem! In če se popelješ drugod, pridem v cerkev in se bom pred oltarjem zabodla v srce..." Ne boš imel sreče! Ne, ne!"

Lenart je ves čas stal ob steni. Planil bi bil in ji zamašil usta, a se ni mogel premakniti. Besede

de so s tako strašno silo udarjale vanj, da bi se bil najrajši pogreznil... Se ko je bilo na hodniku in na stopnicah vse tiho, se mu je zdela, da odmeva vsa ulica od njih in je iz peketanja konjskih kopit slišati tisti strašni, zagriženi, do mozga prodirajoči: ne, ne, ne!...

Društveni klub in čitalnica, ki jo je ustanovila kraljeva unija strojnikov št. 63 za vojaške poleg kasarne Vancouver Barracks v Portlandu, Ore.

Nikoli v življenju ni imel Lenart tako strašnega občutka kot tiste dni pred poroko. Neprestano je videl pred seboj Irmo, kakor bi stala na vratih blede, s temnimi kolobarji okrog oči in sipala kletve in grožnje na njegovo glavo. Za kletve se ni zme-

YANK SEARCHES FOR SNIPERS IN RUINED TROINA

ON THE ALERT FOR AXIS SHARPSHOOTERS, Pvt. William Salecki of Wilkes-Barre, Pa., keeps a sharp lookout as he passes a shattered house in the blasted city of Troina, Sicily. Salecki and others move forward ahead of their units to discover and liquidate snipers left behind by retreating enemy forces. This is an official U. S. Army Signal Corps Radio-telephoto from Africa.

nil, le tega se je bal, da Irma ne bi izvršila svoje grožnje. Emil je dvomil o tem; verjel je, da je Irma kljub vsem razočaranjem še vedno tako močno vezana na življenje, da bi tega nikoli ne storila. Toda Lenartu se je v bridki bojazni zdelo vse mogoče. Vselej, kadar je pomislil, kako bi bilo, če bi Irmino vitko telo priletelo pred konje in z molitko udarilo na kameniti tlak, je stisnil ramena in zamašil. Zdelo se mu je, kakor bi slišal krik in videl kri...

Bil je globoko zamišljen, včasih ni niti vedel, kaj dela. Cilki ni mogel prikriti svoje razburjenosti. Ta je mislila, da ga mučijo vsakdanji opravki za poroko. Dolgo ga je pogledovala, a se mu ni upala reči ničesar, slednjič je spragovorila: "Ali imaš obilo skrbí, ubožec? Nekatero stvar bi lahko jaz opravila." Lenart se je zavzel: ali mi bereš obraz, iz oči? "Saj ni radi poroke," je dejal. Cilka je mislila, da skrbi prihodnost. "Ne misli, bova že kako živela. Boš videl, kako bom znala gospodinjiti..." Lenartu je bilo toplo pri srcu, za te besede bi jo bil objel in pritisnil na se. "Saj tudi to ni..." Kaj pa mu je? Cilka je samo gledala, na ga vprašala, dasi ni mogla razumeti njegove zamišljenosti in razdraženosti.

Lenart je čutil, da bi bil storil najboljše, če bi bil Cilki povedal vse. Toda čemu bi nakladal breme še nji, če ga še on tako težko nosi? Morda bi ga ona v svoji deklariaciji preprosti celo napadeno razumela in bi iz Irminega obnašanja sklepala, da ima on katerekoli dolžnosti do nje. Lenart se je bal za Cilko ljubezen; kaj bo, če se nenadoma pomračí njeno čelo, zatrepče v bridkem dvomu tako veselo, verno srce? Ni maral lagati, a tolažil se je, da molk ni laž.

Cilka je slišala nekega dne kakke tri besede, ki sta jih Emil in Lenart govorila med seboj. "Kaj pravi Irma?" Poslušnila je, a ni razumela ničesar. Spomnila se je na žensko, ki jo je videla v Lenartovi družbi, ko sta se prvič srečala. Na njeno vprašanje je bil Lenart zamahnil z roko. In vendar je nikoli ni mogla docela pozabiti. Stopila je v trgovino v hipu, ko je vedela, da ni bilo Lenarta v nji. Od tedaj ni mogla pozabiti Irminih motrečih oči. Ko sta bila z Lenartom sama, ga je vprašala: "Kaj pomenijo besede, ki sta jih govorila z Emilom o Irmi?" Lenart se je zavzel, le stežka ji je pogledal v oči. Nato se je čudno nasmehnil. "Bila je nekoliko zaljubljena vame," ji je dejal. "Saj to vendar ni nič. Njen fant je Emil..." Cilka je verjela. Vendar je težko leglo nanjo. "Zakaj si se spremenila?" jo je vprašal Lenart. Ona je tajila, bila je videti srečna, smehljajoča, vendar ni mogla zatreti v sebi grenkosti, ki jo je sicer zametavala, a se je vedno znova spovarčala vanjo.

Tako je prišel dan njune poroke. Preden so vstopili v voz, je Lenart pomislil, ali bi ukazal voziti po drugi ulici. To misel je zavrgel.

Vso pot do županstva je obču-

til Lenart po telesu mršavico. Le za hip je pomislil na Cilko, na dejstvo, da se vozi k poroki; tovarišu v vozu je odgovarjal mehanično, raztreseno, oblival ga je mrzel pot. V tisti zadnji minuti je pomislil, če morda Irmi v resnici ni storil krivice in ima do nje kake dolžnosti. Ona ga je privlačevala s pogledi, z besedami, s telesom, on je z njo ljubimikal tako, kot bi bil ljubimikal z vsako drugo žensko. Ona ga je ljubila na svoj poseben način, a njegova ljubezen ni pognala globokih korenin. Ona je zahtevala raja na zemlji, z njo bi se ne mogel poročiti... Ali ima tedaj pravico, da odloča o njegovem življenju? Ali ima on pravico, da ji hlini ljubezen in jo pusti ranjeno v prevari? Brez odgovora...

Konji so zavili s trga v ozko, prometno ulico.

Sklonil se je globoko. Bil je deževen dan, pločnik se je svetil od mokrote, na pragih trgovin so stali ljudje; mimoidoči so se umikali z razpetimi dežniki. Nekateri so stopali v kotanje razbitega tlaka, da jim je voda škropila do kolen... Lenart vsega tega ni videl. Gledal je pročelja. Široka bela hiša, ozko sivo poslopje, nato starinska, rdečkasta palača... Tu... tu... Vrata, nato manufakturna trgovina, v četrtem nadstropju nad trgovino so Irmina okna... Lenartu je zastalo srce... Imel

Razni mali oglasi

DEKLE za šivanje kožuhovine. Dobra plača. Vprašajte na 3645 W. 26th St.

DEKLETA! ŽENE!

GLEJTE BODOČNOST!

Slavna 69 let stara Chikagška družba vam ponuja delo z DOBRO PLAČO na NUJNEM OBRAMBENEM in civilnem delu in to za STALNO, z dobro plačo tudi potem, ko bo ZMAGA dobljena.

NOBENE SKUŠENOSTI NI POTREBNO

Dobro delovno stanje—prilike za napredovanje—dnevno ali nočno delo (posebna plača za nočno delo)

CAS IN POL ZA NAD 40 URNO DELO V TEDNU

Lahko se pripeljete s Pulaski poulično karo, Diversey Avenue, ali Wrightwood busom.

Povabljeni ste, da nas obiščete vsak dan od ponedeljka do sobote od 7. ure zjutraj do 6. ure zvečer.

OLSON RUG CO.

(Dom krasnega Olson vodopada in Rock Garden vrta.)

2800 No. Pulaski Road. (Crawford Ave.) at Diversey.

be iz knjig, filmov in časopisov. Pozneje je sama sebi verjela, da je vse to v resnici doživela. (Dalje prihodnjic.)

Razni mali oglasi

DEKLETA ALI ŽENE za delo v restavrantu od 11:00 A.M. do 7:00 P.M. Pet dni v tednu. Nedeljah in praznikih ne dela. Plača 55c na uro. Dama hrano in uniformo. Kličite Spaulding 10023.

ŽENSKÉ

za

ČIŠČENJE

URADNIH

PROSTOROV

stare 18 do 48 let

za delo

od

6:00 P. M.

do

2:30 A. M.

48 ur na teden

53c na uro

Cas in pol za nadurno delo

Povišanje plače po šestih mesecih

Oglasite se na:

EMPLOYMENT OFFICE

CHICAGO

UNION STATION

516 W. Jackson

POŠTNA UPRAVA

Šeli vsled vojnih razmer zmanjšati delo in samodejno preuredbo naslovov. Vsek naslov v večjih mesli ima namreč sedaj še posebno število, ki pismonosu pove, v katerem kraju se naslovnik nahaja.

Naslovite v bodoče vsa pisma:

PROSVETA

2657 S. Lawndale Ave.

Chicago 23, Illinois

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častilke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unifiko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveto stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveto je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili—Vselej kakor hitro kateri ted članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveto je:

Za Druž. dr. v Kanado \$6.00	Za Člana in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.90	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.80	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.30	4 tednike in 2.70
5 tednikov in 0.00	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družine št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. družine št.....

3)..... Čl. družine št.....

4)..... Čl. družine št.....

5)..... Čl. družine št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....